

Park van Tervuren

ROYAAL IN 'T GROEN

VISIT Tervuren

LEGENDE

- Sint-Jan Evangelistkerk
- Toeristisch bezoekerscentrum
- Terminus Tram 44
- Zevenster
- AfricaMuseum
- Inkom AfricaMuseum
- Afrikapaleis
- Historische poort
- Hoefijzer
- Spaans Huis
- Sint-Hubertuskapel
- Picknicktafel
- Speeltuin
- Hengelen toegelaten
- Hondenlosloopzone
- Warandewandeling
- Wandelnetwerk Zuid-Dijleland
- Fietsnetwerk Vlaams-Brabant
- Equitrail Vlaams-Brabant
- Betalende parking
- Gratis parking
- Parking voor mindervaliden
- Bar/resto
- Hotel/B&B
- Bushalte

1

AfricaMuseum

Het **museum** is een must voor iedereen of je nu een Afrika-liefhebber bent of niet. Koning Leopold II wou de Belgische bevolking laten kennis maken met de kolonie Congo. Hoe kon dit beter dan met een museum? Als locatie werden de koninklijke domeinen in Tervuren gekozen. Het was de geboorte van het Congomuseum. Eerst nog ter gelegenheid van de Koloniale Tentoonstelling in 1897 in het daarvoor opgerichte Afrikapaleis (voormalige Koloniënpaleis), maar dat bleek al snel te klein. De Franse architect Charles Girault werd aangesteld om de plannen voor een nieuw museum te tekenen. Het gebouw moest het prestige uitstralen van de toen nog jonge Belgische staat. De werken begonnen in 1904 en duurden tot 1909. Het gebouw in een neoclassicistische bouwstijl oogt indrukwekkend. Het Parijse Petit Palais stond model voor het museum.

Het museum is na een jarenlange renovatie grondig van uitzicht veranderd. Voortaan biedt een nieuw onthaal paviljoen (met ticketverkoop, shop, restaurant) toegang tot het museum. Een ondergrondse galerij leidt vanuit dat paviljoen naar het oude museumgebouw. Het werd gerenoveerd en gerestaureerd met respect voor het oorspronkelijke, beschermde architecturale concept. Licht en transparantie worden opnieuw in het gebouw geïntroduceerd, net zoals architect Girault het bij de bouw van dit museum voor ogen had. De oorspronkelijke perspectieven en doorzichten in het gebouw werden opengewerkt. De huidige patio-tuin kreeg een hedendaagse ingreep. Een deel ervan werd verdiept. Deze verdiepte tuin brengt licht op het ondergrondse niveau en kan dienst doen als openluchttheater.

Tegenover het museum aan de Leuvensesteenweg staat sinds 1938 een **olifant** van de hand van Albéric Collin (1886-1962), de belangrijkste Belgische dierenbeeldhouwer van zijn tijd. De totale hoogte is 5,10 m tot aan de rug van de olifant, 7 m tot aan de slurf en 8,5 m tot aan het puntje van de speer.

2

Franse tuinen en mammoetboom

Deze **tuinen** werden ontworpen door de Franse landschapsarchitect Elie Lainé in opdracht van koning Leopold II. Ze zijn ontwikkeld rond twee assen die elkaar loodrecht snijden en op de kruising werd een 135 meter lange ellipsvormige vijver aangelegd. Hier rond ontwierp hij een symmetrisch stramien van bloemperken, gazons en wandelpaden. Naar de parkvijvers toe, is een doorkijk voorzien van parterres in terrasvorm op drie niveaus verbonden met arduinen trappartijen. Onderaan in de *jardin bas* werden vijvers gegraven om de hoger gelegen parterres te

verbinden met het omliggende park. Om de rechtlijnige Keizerinmedreef niet te onderbreken, liet Lainé een strakke metalen brug aanleggen vanwaar je een indrukwekkend zicht hebt op het AfricaMuseum. De tuinen werden verder verfraaid met beelden en vazen.

In het stuk tuin tussen het museum en het Afrikapaleis kan je ook twee **mammoetbomen** (*Sequoiadendron giganteum*) ontdekken. Wist je dat één van beiden de dikste van Vlaanderen is?

3

Beelden

De Franse tuinen en de onmiddellijke omgeving van het Afrikapaleis werden in 1897 verfraaid met enkele beelden. Op het grasveld ten zuiden van het Afrikapaleis bevindt zich het beeld van **Virginus en Virginia** (1887) van de hand van Elisa Bloch (a). Virginius houdt het levenloze lichaam van zijn dochter Virginia in de linkerarm. Hij had zijn dochter gedood omdat ze werd verleid en hij de eer van de familie onbezodeld wilde houden. Zijn wijd gespreide benen, de hoog opgeheven dolk, de spieren en de schreeuw in zijn gelaat verraden de innerlijke strijd.

Op het grasveld vóór het Afrikapaleis staat het beeld **Après le Combat** (1893) van Vicomte Charles du Passage (b). Twee herten hebben een gevecht op leven en dood geleverd waarbij het overwinnende hert triomfantelijk op het slachtoffer staat.

Tussen het Afrikapaleis en het museum staat het beeld **Claudius Civilis** (1822) van Jan-Lodewijk Van Geel (c). Volledig in de lijn van het neoclassicisme koos Van Geel om Claudius af

te beelden als een antieke naaktfiguur aangekleed met een helm met pluimenkuif, schild met medusahoofd, een kortzwaard en een lange mantel. De korte baard en tamelijk lange haarlokken verwijzen naar de Bataafse afkomst van Claudius.

Het beeld van **Zéphyr et Psyché** (1897) van Henri-Joseph Rutxhiel (d) is een bronzen afgietsel dat zich situeert tussen het museum en de spiegelvijver. Het origineel uit marmer bevindt zich in het Louvre in Parijs. Het beeld verhaalt een episode uit het leven van de Kretenzische koningsdochter Psyche en straalt een grote bewegingskracht uit.

De beeldengroep **The Congo, I presume** (1997) van Tom Frantzen (e) bevindt zich aan de oostzijde van de Franse tuinen. Het alludeert op de woorden die ontdekkingsreiziger Stanley uitsprak toen hij Livingstone in hartje Afrika vond. Deze beeldengroep werd geplaatst als honderdjarige herinnering aan de Koloniale Tentoonstelling van 1897.

4

Afrikapaleis en Hobé-gebintje

Het **Afrikapaleis** werd gebouwd door architect Ernest Acker naar aanleiding van de Koloniale Tentoonstelling in 1897. Het ontwerp, geïnspireerd op het Petit Trianon van Versailles, voorzag een hoofdpaviljoen in zogenaamde Lodewijk XVI-stijl met twee haakse tentoonstellingshallen in glas en metaal. Deze hallen werden later omgevormd tot twee kantoorvleugels.

Tussen beide vleugels bevindt zich het **Hobé-gebintje**, dat oorspronkelijk deel uitmaakte van het interieur. In tegenstelling tot de klassieke architectuur oogde de binneninrichting zeer modern. Leopold II had de binneninrichting toevertrouwd aan avant-gardekunstenaars zoals Paul Hankar, Henry van de Velde, Georges Hobé en Gustave Serrurier-Bovy, allen beoefenaars van de art nouveau.

Op de plaats van het Afrikapaleis stond voordien het paviljoen van prins Willem-Frederik van Oranje-Nassau. Van 1867 tot de vervoerende brand in 1879 werd het paviljoen bewoond door keizerin Charlotte, de zus van Leopold II.

7

Archeologische site, Sint-Hubertuskapel en Hoefijzer

Rond 1200 werd hier het **kasteel [a]** van de hertogen van Brabant opgetrokken. Tot 1430 werd het kasteel regelmatig versterkt en uitgebreid met onder meer een gotische ridderzaal van 48 bij 18 meter groot. Na een periode van leegstand en verval namen de aartshertogen Albrecht en Isabella van 1610 tot 1633 het kasteel in gebruik als buitenverblijf. Van 1740 tot 1780 kende het kasteel een laatste bloeiperiode onder Karel van Lorreinen, landvoogd van de Oostenrijkse Nederlanden. Hij breidde het kasteel sterk uit en liet een deel van de Warande hereaanleggen. Na zijn dood werd het kasteel gesloopt. De Sint-Hubertuskapel (17de eeuw) en de stallen in hoefijzervorm (18de eeuw) ontsnapten aan de sloophamer.

De **Sint-Hubertuskapel [b]** werd tussen 1616 en 1617 opgetrokken op de binnenkoer van het voormalige hertogelijke kasteel in opdracht van de aartshertogen Albrecht en Isabella. Architect van dienst was Wenceslas Coebergher, die ook de basiliek van Scherpenheuvel ontwierp. Volgens een legende zou de heilige Hubertus op deze plek zijn laatste adem hebben uitgeblazen.

Rond 1750 werd gestart met de bouw van een indrukwekkend stallen- en bediendencolplex behorende tot het kasteel. Het diende tevens als monumentale toegang tot het kasteel vanuit de huidige Kasteelstraat. Het complex heeft de vorm van een **hoefijzer [c]** met twee symmetrische en parallel lopende vleugels die een ruime esplanade vormen. De vier vleugeluiteinden worden geaccentueerd door hoekpaviljoenen. Het hoefijzer werd nadien gebruikt door de gendarmerie en het leger. Binnenkort krijgt deze voormalige kazerne een nieuwe bestemming met o.a. een hotel, museum en congresfaciliteiten.

8

Vijvers en Zoniënwoud

Het Park van Tervuren telt 9 vijvers die in verschillende periodes werden aangelegd. De eerste reeks **vijvers** wordt gevoed door de Voer, de rivier waaraan Tervuren zijn naam te danken heeft. De Kasteelvijver is reeds gekend van de 12de eeuw bij de bouw van het hertogelijk kasteel. In 1765 werd de Kasteelvijver met de Gordaalvijver verbonden door een kanaal of vaart, wat Karel van Lorreinen toeliet zijn Manufactuur (nu verdwenen) vanuit het kasteel per gondel te bereiken. Vossevijver werd vanaf 1885 aangelegd naar de plannen van de Duitse landschapsarchitect Edouard Keilig, die ook het landschapspark errond ontwierp, dat een geslaagde overgang vormt naar de zuidelijke kanaalvijvers. De Kleine en Grote Vaartvijver waren oorspronkelijk niet rechtlijnig en werden vermoedelijk in het midden van de 18de eeuw rechtgetrokken.

De Sint-Gertrudisvijver is ontstaan in de middeleeuwen. Het park wordt beheerd door Natuur & Bos van de Vlaamse Overheid en de Regie der Gebouwen en sluit naadloos aan bij het Zoniënwoud. Meer informatie over het grootste loofbos van Vlaanderen vind je op www.zonienwoud.be.

Het **Spaans Huis** dateert uit het midden van de 16de eeuw en deed lange tijd dienst als watermolen, vandaar ook de naam Gordaalmolen. De eerste vermelding van de molen duikt op in een document van 1293. De naam van het gebouw zou verwijzen naar de langwerpige 'Spaanse' bakstenen die indertijd gebruikt werden. Deze molen inspireerde Eleanor Smith voor het schrijven van 'The Spanish House' (1938).

9

Spaans Huis

Breng je picknickmand mee en vlij je neer in het gras aan de rand van de vijvers

- Het Park is elke dag open van 6 tot 23 uur
- Bij onweer of hevige wind (vanaf 60 km/u) mag het park niet betreden worden
- Honden moeten aan de leiband gehouden worden behalve in de losloopzone

Visit Tervuren bracht ook een Warandegids (10 euro) uit. Geen lijvige of wetenschappelijke publicatie, maar een handig instrument waarmee je op een zelfstandige manier de geschiedenis van het Park kan ontdekken.

In de nieuwe wandelbrochure van Tervuren (5 euro) vind je een beschrijving van de Warandewandeling. Je kan ze ook downloaden via www.visittervuren.be

Je kan het Park van Tervuren ook ontdekken onder deskundige begeleiding van een gids. Meer info hierover in onze groepsbrochure of op www.visittervuren.be waar je ook het volledige groepsaanbod terug vindt.

Bezoekerscentrum

De Warandepoort

Markt 7B - 3080 Tervuren

☎ 02 766 53 40

toerisme@tervuren.be

www.visittervuren.be

Openingsuren

maandag: van 13 tot 17 uur,

dinsdag-vrijdag: van 10 tot 17 uur;

van april tot oktober:

ook op zaterdag en

zondag van 10 tot 16 uur;

van november tot maart:

zaterdag van 10 tot 13 uur,

zondag gesloten

Je kan ons ook volgen op

📌 📷 📱 @visittervuren

Teksten: Visit Tervuren

Foto's: Visit Tervuren, Frank Nicolai, Lander Loockx, Wim Scheere,

Stefan Dewickx, vzw De Rand, Oir. Roberts, Bert Dekelver, Hero Scott

Vormgeving: Smets & Ruppel

Druk: Paalen

5

Fontein 'Pandundu Water Jazz Band'

Tom Frantzen gebruikte de cirkel van de rotonde als uitgangspunt voor het creëren van een cirkelspel waaraan ook de automobilisten deelnemen. De beeldengroep is een **waterpartij** met negen Afrikaanse waterdieren die verschillende jazz-instrumenten bespelen. De krokodil leeft zich uit op de drum, de salamander speelt sax en het nijlpaard trombone. Het Park wordt door opeenvolgende cirkels van gazon, water en beton gesymboliseerd. De cirkels in beton zijn geconcipieerd volgens de structuur van waterleliebladeren en zien eruit als grammofoonplaten die draaien. De waterstralen vormen een chaotisch ritme van halve cirkels.

6

Ijskelder

Verborgen in het stuk tussen de Franse Tuinen en de Spiegelvijver bevindt zich een **ijskelder**. Deze werd rond 1820 gebouwd, gelijktijdig met het paviljoen van prins Willem-Frederik van Oranje-Nassau (dat zich bevond op de plek van het huidige Afrikapaleis).

Het ijs diende voor gebruik in de keuken van het paviljoen. Deze ijskelder bevindt zich grotendeels ondergronds en deels onder een kunstmatige heuvel. De bakstenen ijsput heeft een diepte van 6 m. De ruimte boven de ijsput werd afgedekt met een bakstenen koepelgewelf van 7,2 m diameter. De kelder kan 75 kubieke meter ijs bevatten, genoeg om zichzelf koel te houden. De ijskelder is uiteraard niet meer in gebruik, maar dient nog wel als winterverblijf voor vleermuizen. Niet voor het publiek toegankelijk.

10

Poorten en ommuring

Voor 1607 werd de Warande, of 'omheind jachtgebied', omringd door een houten palissade om het privé-karakter van het domein te benadrukken en het wild binnen te houden. Aartshertogin Isabella liet in 1625 de houten omheining vervangen door een 7 kilometer lange bakstenen muur met tien monumentale poorten. Later werd het Park nog tweemaal uitgebreid en werd de muur telkens verlengd. Bij de laatste uitbreidingen in 1816 en 1897 werd het noordelijke gedeelte van de muur afgebroken. De stervormige plattengrond van de Warande werd aangelegd in de periode van Karel van Lorreinen. De **Leuvense poort** is de enige originele poort die bewaard is gebleven. Deze barokke en plastisch uitgewerkte rondboogpoort is een ontwerp van hofarchitect Wenceslas Coebergher. Verder vind je er nog de bospoort aan het uiteinde van de Duisburgsedreef, daterend van het einde van de 18de of begin 19de eeuw, en de **Warandepoort**. Deze laatste, aan de oostzijde van de Markt, werd voor de Koloniale Tentoonstelling van 1897 opgetrokken, ongeveer op de plek waar voordien de Kasteelpoort (1627) stond. De Warande werd later een park dat voor iedereen toegankelijk is.

In de 18de eeuw werd onder Karel van Lorreinen het kasteel voor de laatste keer verbouwd en bij deze gelegenheid werd

het oorspronkelijk dambordpatroon van de dreven in de Warande aan de oostkant gewijzigd naar het stervormig patroon dat we vandaag kennen als de **Zevenster** waar verschillende dreven elkaar kruisen. Op het kruispunt bevinden zich drie 'zwerfkeien' die in 1883 werden opgegraven in het naburige Duisburg. In opdracht van Leopold II werden ze naar hier getransporteerd.

Onder de indruk en wil je graag nog meer ontdekken van wat Tervuren te bieden heeft? Breng dan zeker een bezoek aan het **toeristisch bezoekerscentrum** in het vrijetijdscentrum 'De Warandepoort' aan het marktplein van Tervuren. Je wandelt in dit interactieve belevingscentrum letterlijk tussen de bomen en ontdekt er alle troeven van Tervuren en de ruimere regio.

11

Zevenster

12

Toeristisch bezoekerscentrum